

Tekst Peter Boorsma | Beelden iStockphoto

BESTUURSAKKOORD VRAAGT KOSTENVERMINDERING IN 2020 BESPAREN WE 450 MILJOEN?

We liggen op koers! Overheden zijn ervan overtuigd dat ze de doelstelling uit het Bestuursakkoord Water om 450 miljoen euro te besparen op waterbeheer gaan halen. Maar klopt dat ook? H₂O peilde de stemming.

“Het bereiken van de doelmatigheidswinst ligt op koers. Uit CBS-gegevens blijkt dat de heffingen van gemeenten en waterschappen duidelijk beneden de prognose blijven, zo meldt de rijksoverheid in de laatste voortgangsrapportage over de afspraken in het Bestuursakkoord Water. Als gevolg van onder meer klimaatverandering dreigen de kosten van het waterbeheer de komende jaren fors op te lopen. Maar in 2011 hebben waterschappen, gemeenten, provincies en drinkwaterbedrijven met het Rijk in het Bestuursakkoord Water afgesproken om door efficiënter werken en betere samenwerking de kostenstijging met 450 miljoen euro per jaar te beperken.

Gaat dat ook lukken? In hoeverre klopt het positieve beeld dat het ministerie, gemeenten en waterschappen naar buiten brengen? Om dat uit te zoeken gaat de Visitatiecommissie Waterketen onder leiding van oud-minister Karla Peijs alle zestig regionale samenwerkingsverbanden tussen gemeenten, waterschappen en soms drinkwaterbedrijven langs. H₂O neemt alvast een voorschot op de uitkomst van de visitatie en peilde de stemming.

WATERNET

“Mijn beeld is dat iedereen heel druk bezig is. Maar of er nu veel vooruitgang is geboekt? Er wordt heel veel gepraat en heel veel overlegd, maar grote veranderingen zie ik niet”, zegt André Struker, strategisch adviseur bij Stichting Waternet Amsterdam. “Waterschappen maken wel mensen vrij om te kijken hoe ze kunnen besparen. Maar als in de gemeenten

André Struker (Waternet):
“Er wordt heel veel gepraat en
heel veel overlegd, maar grote
veranderingen zie ik niet”

in onze regio de wethouder al wil, heeft hij de grootste moeite om zijn ambtenaren mee te krijgen.”

Ook Roy Tummers, die als directeur van de Vereniging voor Energie, Milieu en Water (VEMW) de belangen behartigt van zakelijke watergebruikers, zet grote vraagtekens. “Die jubeltoon is niet terecht. Zo zijn er nog steeds forse stijgingen van heffingen. Onderzoeksinstituut Coelo registreerde in ruim dertig gemeenten stijgingen van de rioolheffing van meer dan 10 procent . Dat past niet in de filosofie van ‘gematigde ontwikkeling van de tarieven’ uit het Bestuursakkoord. Er is weliswaar minder geld uitgegeven, maar dat komt vooral omdat er minder is geïnvesteerd. Dat heeft niets te maken met doelmatigheid.”

BESPAREN

Volgens Patrick Poelmann, dijkgraaf van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, zijn Tummers en Struker te somber. Ook de kritiek dat er vooral bespaard wordt op investeringen, wijst hij van de hand. “Wat moet dat moet. Als je een nieuwe stuw aanlegt, moet er ook een vispassage komen. Dat neemt niet weg dat je investeringen wel kritisch moet beschouwen.”

Poelmann benadrukt dat waterschappen al fors besparen doordat ze nu deelnemen aan het Hoogwaterbeschermingsplan. Voorheen betaalde het Rijk zo’n 400 miljoen euro per jaar voor aanpassingen van dijken die niet meer aan de normen voldeden. In het Bestuursakkoord >

Jaco Geurts
(CDA):
“De uitvoering
van het
Bestuurs-
akkoord
Water is op
stoom”

is afgesproken dat het Hoogwaterbeschermingsplan door waterschappen en Rijk gezamenlijk wordt uitgevoerd en betaald. “Voor de waterschappen een lastenverzwaring van 200 miljoen euro, die wordt opgevangen door te gaan samenwerken en efficiënter te werken.” Ook zijn eigen organisatie boekt resultaat. Zo is het Hoogheemraadschap onlangs met Utrecht en De Bilt overeengekomen belasting gezamenlijk te innen. “Dat bespaart de gemeenten een paar miljoen.”

Verder heeft het Hoogheemraadschap met veertien gemeenten het netwerk ‘Winnet’ opgezet met als doel de afvalwaterketen te optimaliseren. Dat moet leiden tot significante kostenbesparingen, minder urenzet, betere kwaliteit en minder kwetsbaarheid. Dat moet worden bereikt door het delen van expertise. Maar ook met gezamenlijke inkoop van diensten – zoals reinigen en inspecteren van de riolering en gemalenonderhoud – kan geld worden bespaard.

STOOM

“De uitvoering van het Bestuursakkoord Water is op stoom”, zegt CDA-Kamerlid Jaco Geurts, die de minister in december in een motie nog vroeg om meer inzicht in de voortgang. “Ik merk in gesprekken met bestuurders dat ze de zaak zeer serieus nemen. Bijvoorbeeld in Overijssel wordt intensief samengewerkt door de waterschappen Velt en Vecht, Reest en Wieden, Groot Salland, Regge en Dinkel, Zuiderzeeland en Rijn en IJssel. Zij onderzoeken nu in hoeverre samenwerking op het gebied van *shared services* leidt tot positieve effecten

WML BIJDT MEER DAN WATER

WML, ‘dé drinkwaterproducent van Limburg’, neemt deel aan overleggen met gemeenten, waterschappen en provincies die voortvloeien uit het Bestuursakkoord Water. Maar directeur Ria Doedel geeft aan dat WML nu al veel samenwerkt in de keten. Dat gebeurt vooral met het uitvoeringsbedrijf van de twee Limburgse waterschappen; het Waterschapsbedrijf Limburg (WBL). Het gaat dan onder meer om het gezamenlijke beheer van terreinen. Dit is gezamenlijk aanbesteed en wordt onder aansturing van WML uitgevoerd. En toen er een aantal jaren geleden werd gekeken naar de industriële automatisering van de winning, zuivering en distributie van drinkwater, is besloten om de technische standaard samen met het WBL aan te besteden, om toekomstige samenwerking mogelijk te maken. “Inmiddels onderzoeken we of we een gezamenlijk onderhoudsteam en wachtdienst op kunnen zetten”, aldus Doedel.

De drinkwatermaatschappij is voor veel gemeenten een gesprekspartner. Concrete, uitgewerkte projecten heeft dat nog niet opgeleverd: veel plannen verkeren nog in de onderzoeksfase. Doedel ziet nog veel mogelijkheden voor samenwerking met gemeenten. “Wij zijn expert in databeheer en GIS-systemen. Die zijn vrij eenvoudig uit te breiden met gegevens over bijvoorbeeld rioleringen. Met de gemeente Simpelveld doen we daar nu als eerste ervaring mee op.” WML weet verder veel van het beheer en onderhoud van leidingnetten. “De expertise die wij hebben over het slim op het juiste moment investeren in leidingnetwerken kan gemeenten van pas komen. De riolering verschilt immers niet zo heel veel van een drinkwaternetwerk”, aldus Doedel. “Gemeenten besteden nu ook al veel werk uit. Voordeel van het onderbrengen van die werkzaamheden bij ons is dat we zonder winsttoegmerk werken en dus goedkoper zijn.”

BOTTOM-UP DENKEN BEPAALT SUCCES PLATFORM VALLEI EN EEM

Platform Water Vallei en Eem is een samenwerkingsverband rond waterbeheer van de gemeenten en het waterschap in oostelijk Utrecht en westelijk Gelderland. Dat het Platform gezien wordt als een succesvol project, verbaast voorzitter Breunis van de Weerd eigenlijk niet. Volgens de wethouder van Ede heeft het succes te maken met de voorgeschiedenis.

“Toen het er zeven jaar geleden op leek dat de Kaderrichtlijn Water grote gevolgen zou hebben voor gemeenten, heeft de dijkgraaf alle waterwethouders bijeen gehaald. Sindsdien komen we ieder half jaar bijeen om nieuwe ontwikkelingen te bespreken.

Uitgangspunt is altijd dat iets alleen formeel geregeld wordt, als dat nodig is. Zoals toen bleek dat veel winst behaald kon worden door het aanstellen van een vaste medewerker voor het meten en monitoren van gegevens over riolering en zuiveringsinstallaties. Dit maakt het mogelijk om op maat en slimmer te investeren. “Grote voordeel is dat het meten nu professioneel gebeurt en bovendien door iemand die het er niet ‘bij’ hoeft te doen.”

“De financiële doelstellingen uit het Bestuursakkoord gaan we halen, daar gaan we voor. Maar nu we elkaar kennen zijn er ook andere effecten. Zo is het uitvallen van een medewerker in Veenendaal opgevangen door een collega van een andere gemeente.”

Het Bestuursakkoord moet niet gaan over de structuur maar over “gewoon aan het werk gaan”, benadrukt Van de Weerd. “Dat bottom up-denken bepaalt het succes. Plus goed kijken wat je doet. In de zuiveringskring Ede-Barneveld hebben we laten onderzoeken wat de maximale besparingswinst zou kunnen zijn. Daaruit bleek dat er 12 procent winst valt te boeken door het werk goed te doen, en maar liefst 88 procent door de goede dingen te doen.”

in termen van kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid. Kortom, als de efficiencydoelstellingen onverhoopt niet worden gehaald, is dat niet omdat deze partijen er niet alles aan hebben gedaan om er een succes van te maken!”

Al met al ontstaat een beeld dat het met de samenwerking tussen waterschappen, gemeenten en drinkwaterbedrijven wel goed komt. Minder duidelijk is of deze samenwerking voldoende besparingen oplevert om de kostenstijging met 450 miljoen te beperken.

Roy Tummers (VEMW) moet het nog zien. “Ketenpartijen lijken na al die jaren nog steeds vast te zitten in wat hij noemt het *waterpraatcircuit*. “De organisaties die werken aan de uitvoering van het Bestuursakkoord steken heel veel energie in onderling overleg. Dat is goed, maar moet een keer leiden tot concrete resultaten. Tot op heden blijven deze resultaten uit. De afvalwaterketen kampt al heel lang met een efficiencyverlies dat er nu een keer uit moet komen. Het is jammer dat gemeenten en waterschappen de structuurdiscussie uit de weg gaan. De versnippering staat echte doorbraken namelijk in de weg.”

Als dat aan de Visitatiecommissie van Peijs ligt, komen de concrete resultaten er wel.

Ze gaat namelijk haar bevindingen openbaar maken, zodat raadsleden van gemeenten en bestuursleden van waterschappen zelf hun dagelijks bestuur kunnen aanspreken als de (financiële) doelstellingen niet gehaald worden. Blijft een regio dan nog achter, dan is de laatste troef dat provincies, als formele toezichhouders op gemeenten en waterschappen, moeten ingrijpen en de samenwerking en de efficiencyverbetering moeten afdwingen. |

‘HET MANAGEMENT KAN JUIST DE MOTOR ZIJN’

Carleen Mesters en Dieter de Vroomen, beiden zelfstandig adviseur, startten twee jaar geleden binnen Koninklijk Nederlands Waternetwerk een tijdelijke werkgroep om te onderzoeken wat het Bestuursakkoord betekent voor de waterprofessional. Ze organiseerden workshops, bezochten bijeenkomsten, deden literatuurstudie en hielden interviews met betrokkenen. Zij leerden dat er intensieve onderlinge contacten zijn, dat partijen best willen en kunnen samenwerken, maar dat er druk van buiten nodig is van bijvoorbeeld het Bestuursakkoord om samenwerking daadwerkelijk van de grond te krijgen.

De managementlaag lijkt het grootste obstakel. Mesters: “Het management is vooral gebonden aan interne processen en jaarcyclus.” De Vroomen: “In Nederland is alles prima op orde, we houden onze voeten droog en er komt schoon water uit de kraan. Organisaties zijn gericht op het garanderen van die zekerheid en veiligheid; op het registreren van afwijkingen. Samenwerking veroorzaakt afwijkingen en dus gaan er alarmbellen af.” Maar managers kunnen volgens De Vroomen ook het voortouw nemen. “De middenlaag staat bekend als kleilaag, maar het management kan juist de motor zijn van de samenwerking, mits het daarvoor de opdracht krijgt. Die managers moeten dan hun bestuurders helpen om deze opdracht te formuleren.”